

Так, намагання уникнути відповідальності, зокрема й кримінальної, особа може видавати себе за іноземця, удаючи, що не розуміє російської, української мови.

Скориставшись тим, що працівники поліції, переключили свою увагу на інших осіб, пошук перекладача, надання допомоги постраждалим тощо, не приділяючи належної уваги контролю за діями правопорушника, він може зникнути з місця події, сховати або знищити знаряддя, сліди.

Як наслідок буде ускладнено, а не виключено й неможливо у подальшому довести його причетність до вчиненого правопорушення та притягти до відповідальності.

Володіння іноземною мовою відкриває перед правоохоронцями можливості до комунікації з колегами інших держав, ознайомлення з їх досвідом протидії злочинності, передовими розробками науки та техніки за кордоном та втілювати їх у власну діяльність.

Таким чином в нашій державі сформований запит на знання іноземної мови працівниками правоохоронних органів і з кожним роком потреба в іноземній мові буде лише збільшуватися. Це обумовлює необхідність належної уваги її вивчення.

Бібліографічні посилання:

1. Миньяр-Белоручев Р.К. Последовательный перевод / Р.К. Миньяр-Белоручев. – М.: Воениздат, 1969. – 288 с.

Побережна Н. О.

кандидат педагогічних наук, доцент
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МОВНІ ПРОЦЕСИ ПАРОНІМІЗАЦІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Спеціальний текст юридичного спрямування характеризується відповідною системою термінів, системність яких виявляється на рівні відношень [1; 3], з-поміж яких патронімічні визначають юридичний дискурс як з позиції нормативності вживання термінів, так і з позиції прагматики, яка сприяє досягненню прагматичної настанови, комунікативної мети.

У рамках розглядуваного питання важливими є питання загальної характеристики мови законодавства (С. Головатий, І. Усенко), системності поля юридичної субмови в межах міждисциплінарного огляду – теорії лінгвістики (Ю. Прадід, Б. Стецюк), віднайдення оптимальних стилетвірних засобів юридичного підстилю зокрема, стилю законодавства загалом (С. Кравченко); функціонування юридичної термінології (В. Демченко).

Послугування паронімами у юридичному тексті корелює із дотриманням мовної норми в мові законодавства, становить загалом сукупність усталених традиційних реалізацій мовної системи, відібраних і

закріплених у процесі суспільної комунікації. Зважаючи на те, що лексичні норми стосуються того лексичного значення (у межах нашого дослідження – юридичних термінів), які закріпились за лексемою. Дотримання лексичних норм у розгортанні юридичного дискурсу при використанні паронімів сприяє досягненню відповідних комунікативно-стилістичних ознак мовлення – нормативності, точності і правильності.

Правильне використання термінів у юридичному тексті передбачає насамперед попередження лексичної помилки, яка становить такі утворення, що виникають у результаті: невмотивованого відхилення від норми через незнання норми або сплутування норм мовних систем (переважно української й російської мови); нерозрізнення значеннєвих відтінків лексем та їх стилістичної диференціації; порушення закономірностей лексичної сполучуваності.

На думку лінгвістів, неправильні тлумачення термінів є результатом і водночас джерелом мисленнєвих помилок [1]. Неправильні або недоречні слововживання у процесі продукування текстів юридичного спрямування виникають на основі хибних асоціацій, викликаних тим, що номінація описуваних об'єктів чи понять сприймається як номінативна суголосність, водночас неправильні тлумачення мають основою смислову невідповідність, що пояснюється фрагментарним знанням значеннєвих відтінків слова.

У межах розглядуваного питання, що стосується вироблення культури послуговування паронімами у юридичному дискурсі, на рівні лексичної норми пароніми становлять слова, які мають однакову кореневу частину, але відрізняються семантикою.

Паронімія співвідносна з мовними процесами омонімії й синонімії. Для паронімів характерний частковий фонетичний збіг, тому в плані вираження вони близькі до омонімів. Оскільки пароніми співвідносні за значенням, то в плані змісту вони близькі до синонімів. Водночас пароніми різняться від синонімів: пароніми у складі патронімічної пари або ряду співвідносні між собою через словотворчу співвіднесеність.

Функціонування ненормативних одиниць, пов'язаних із нерозрізненням значень паронімів розглядаємо на рівні мовної системи, коли сплутування семантики не зумовлюється впливом іншої мови, а також на міжмовному рівні, коли причиною помилки є вплив інтерференції.

Причиною лексичної помилки у випадку паронімічних сполучень є незнання семантики лексем, фонетична подібність, що призводить до порушення такої комунікативно-стилістичної ознаки мовлення, як точність.

Методично доцільним у процесі підготовки майбутніх юристів буде виконання завдань, спрямованих на вироблення точності й логічності мовлення під час використання паронімів.

Прикладами можуть слугувати такі паронімні зіставлення:

1. *Укр. громадський (призначений для загального користування, публічний), громадянський (який стосується правового статусу громадян у державі; пов'язаний із громадянами; властивий свідомому громадянину),*

спрямований на користь суспільства), **цивільний** який стосується правових правових відносин (протилежний – карному) [2; 4; 5] – рос. **гражданский**.

Юридичний дискурс передбачає такі поєднання: 1. **Громадянський**. Громадянська війна, громадянська страта, громадянські права та обов'язки (права та обов'язки громадянина певної держави), громадянські свободи, громадянська непокора, громадянське суспільство, громадянська мужність, громадянський стан. 2. **Громадський**. Громадська приймальня, громадська (публічна) бібліотека. 3. **Цивільний**. Цивільна авіація, цивільна адміністрація, цивільне життя, цивільна оборона, цивільний одяг, цивільна відповідальність, цивільні права та обов'язки (права та обов'язки, що виникають: з угод, передбачених законом, а також з угод, передбачених законом, а також з угод, які йому не суперечать); цивільний шлюб, цивільний кодекс, цивільна справа, цивільне правопорушення, цивільне судочинство.

2. Укр. 1) **положення** (місце перебування, розташування, розміщення; звід правил, законів тощо); 2) **становище** (обставини, умови, у яких хтось, щось перебуває, міститься, живе; місце, роль у суспільстві, професійному середовищі, родині); 3) **стан** (те саме, що становище) [2] – рос. **положение**.

Правильними будуть такі поєднання прикметників із іменниками-паронімами: 1) географічне положення, кінцеве положення, положення кузова, положення променя у просторі, положення механічної системи, положення про вибори, фіксатор положень; 2) скрутне, панівне, майнове, міжнародне, суспільне, службове, економічне (становище); 3) воєнний стан, робочий стан, сімейний (родинний) стан, соціальний стан, транспортний стан, надзвичайний стан.

Для спостереження над особливостями сполучення паронімів, їх валентнісного потенціалу можна запропонувати навчальну ситуацію, яка передбачає виправлення неправильного поєднання.

Прикладом може слугувати уживання паронімічного ряду: *суспільний / громадський* (рос. *общественный*).

Завдання. Перекладіть українською мовою. Поясніть правильне терміновживання.

На общественных началах (на громадських засадах), общественная деятельность (громадська діяльність), общественная дисциплина (громадська дисципліна), общественная жизнь (громадське життя / суспільне життя), общественное движение (громадський рух), общественное положение (суспільне становище), общественное объединение (громадське об'єднання), общественный прогресс (суспільний прогрес), общественный транспорт (громадський), общественный труд (суспільна праця), общественное достояние (суспільне надбання), общественное здание (громадський будинок / громадська будівля / громадська будова), общественная собственность (суспільна власність (власність усього суспільства) / громадська власність (власність громади), общественный обвинитель (громадський обвинувач)).

Дотримання лексичної норми передбачає правильне поєднання у межах паронімічного ряду (словникових паронімів). Структурні відмінності, що виконують функцію семантичної диференціації, становлять чинник виникнення

помилки, вказують на потребу застосування додаткового лінгвоконтролю під час розгортання юридичного дискурсу майбутніми юристами.

Зважаючи на вищесказане, перспективи подальшого наукового пошуку в напрямі продукування юридичних текстів відповідно до вимог досконалого мовлення визначається: усвідомленою необхідністю українського суспільства в мовному забезпеченні термінотворчих процесів, вільному розвитку юридичної термінології та її гармонізації з динамікою сучасної юриспруденції; потребою подальшого лінгвістичного опрацювання юридичних термінів як системи понять спеціальної галузі наукового знання.

Бібліографічні посилання:

1. Арсенюк В. П. Українське термінознавство / В. П. Арсенюк. – Львів : Світ, 1994. – 215 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Головащук С.І. Українське літературне слововживання : словник-довідник / С.І. Головащук. – Київ : Вища шк., 1995. – 319 с.
4. Гринчишин Д.Г. Словник паронімів української мови / Д.Г. Гринчишин, О.А. Сербенська. – Київ : Рад. шк., 1986. – 222 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України : [від 13 квіт. 2012 р.] / [О. А. Банчук та ін.] ; за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбиди, М. І. Хавронюка ; Центр політ.-прав. реформ. – Харків : Фактор, 2013. – 1058 с.

Подворчан А. З.
старший викладач
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРИЗВИСЬКО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ У СТУДЕНТСЬКО- КУРСАНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

Антропонім (грец.) – власна назва людини. В українській мові це особове ім'я, ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім. Власні назви людей в цілому, а неофіційні найменування осіб зокрема, займають важливе місце в лексичному складі мови. Антропонімія є невичерпним джерелом для вивчення і мови, і культури конкретного народу.

У багатьох культурах традиція давати один одному прізвиська є й досі достатньо сильною. Вона не просто жива, але й стійко зберігається серед людей різних вікових категорій. Прізвиська особливо великого поширення набувають у шкільному та студентському колективах. Вони є продуктом духовної творчої енергії, виразником підліткової психології, а також своєрідності українського менталітету.

Сучасна українська ономастика характеризується значною кількістю досліджень, присвячених специфіці власних імен. Антропонімія ставала предметом наукових зацікавлень низки як українських, так і зарубіжних